

Recenzie de carte

Bertam Gawronski & Keith Payne (coord.)
Handbook of Implicit Social Cognition. Measurement,
Theory, and Applications
The Guilford Press, 2010. ISBN 978-1-60623-673-4

Handbook of Implicit Social Cognition reunește principalele modele teoretice, rezultate empirice și aplicații practice din domeniul cognițiilor sociale implicite. Cartea a fost editată de Bertram Gawronski și Keith Payne, experți recunoscuți la nivel mondial în domeniului cognițiilor implicite, și conține un număr de 29 de capitole scrise de cei mai activi cercetători din acest domeniu.

Cogniția socială implicită este un domeniu relativ nou, dar care s-a dezvoltat peste măsură în ultimii zece ani, prin propunerea de noi modele teoretice de procesare a informației, prin dezvoltarea de metode și tehnici capabile să surprindă cognițiile implicite și prin evidențierea implicațiilor acestora în practica psihologică, în domenii precum psihologia clinică și judiciară, psihologia consumatorului, sau psihologia dezvoltării. În contextul acumulării unei cantități atât de mari de informații într-un timp atât de scurt, putem spune că acest Handbook vine în sprijinul cercetătorilor la momentul oportun.

Cartea este structurată în cinci secțiuni. Prima dintre acestea este considerată ca fiind un fundament pentru secțiunile următoare. Aceasta își propune în primul rând clarificarea conceptelor de bază, precum procesele automate, procesele și măsurătorile implicite și explicite. Sunt discutate principalele modele teoretice aflate în legătură cu procesele implicite, cu focalizare asupra modelului procesării duale a informației (procesele reflexive și impulsive) propus de Strack și Deutch (2004). Finalul acestei secțiuni este dedicat rezultatelor cu care neuroștiințele contribuie la înțelegerea cognițiilor implicite.

A doua secțiune evaluează metodele și procedurile dezvoltate pentru surprinderea elementelor cognițiilor sociale implicite. Capitolele din această secțiune servesc drept ghid practic de utilizare a tehnicilor implicite de evaluare. Sunt prezentate tehnici bazate pe amorsaj (în engleză *priming*), Testul Asocierilor Implicite și derivate ale acestuia, dar și măsurători implicite de tip creion-hârtie. Capitolele care prezintă aceste tehnici au în vedere pe lângă descrierea lor, și limitele pe care acestea le au, dar și factori care par să modereze efectele evidențiate de acestea. Secțiunea cuprinde și o trecere în revistă a modelelor matematice folosite pentru analiza separată a principalelor procese implicate în cognițiile implicite. Această secțiune se încheie cu o abordare comparativă a principalelor măsurători implicite, având drept criterii proprietățile elementelor interne (caracteristici și procese) și externe (proceduri de evaluare) ale acestora.

Secțiunea a treia examinează relevanța descoperirilor din domeniul cognițiilor sociale implicite pentru diverse domenii. Spre exemplu, se argumentează faptul că noile măsurători implicite au dus la redefinirea relației conștient

– inconștient și a modului în care cele două ghidează comportamentul. Sunt abordate, de asemenea, teme precum predicția comportamentului cu ajutorul tehnicilor implicite, elementele automate din procesele de luare a deciziilor și aspectele implicite ale urmării scopurilor. Un alt element avut în vedere este dezbaterile privind relația între evaluările implicite și cele explicite ale atitudinilor (congruență versus incongruență).

A patra secțiune analizează implicațiile pe care cognițiile implicite și noile modalități de evaluare ale acestora le au în domeniul psihologiei sociale. Sunt tratate în detaliu rezultatele empirice cu privire la cognițiile implicite în domenii precum stereotipurile și prejudecățile rasiale, structura și schimbarea atitudinilor, conceptul de sine și stima de sine, justiția socială și relațiile interpersonale. Datorită abilității lor de a diminua influențele dezirabilității sociale, măsurătorile implicite au adus beneficii considerabile în fiecare din aceste domenii. Informațiile noi aduse cu ajutorul tehnicilor implicite contribuie la o mai bună înțelegere a conceptelor de bază și a comportamentelor specifice domeniilor menționate. O concluzie a acestei secțiuni, transmisă în fiecare din capitolele componente, este importanța utilizării măsurătorilor implicite și explicite deopotrivă pentru a obține o perspectivă de ansamblu asupra conceptelor specifice psihologiei sociale.

Ultima secțiune a cărții se concentrează asupra aplicațiilor practice ale cognițiilor sociale implicite în diverse domenii. În psihologia sănătății, noile informații aduse de măsurătorile implicite în ceea ce privește abuzul de substanțe, tulburările alimentare și stresul, au dus la o mai bună înțelegere a acestora și la reconsiderarea programelor de intervenție. Cognițiile și metodele implicite au găsit aplicații și în domeniul clinic prin analiza tulburărilor de anxietate, a depresiei, a tulburărilor de personalitate și chiar a schizofreniei. Sunt raportate cercetări recente care arată influența sesiunilor de terapie asupra cognițiilor implicite ale pacienților. În ce privește psihologia judiciară, măsurătorile implicite au fost folosite în testarea deținuților acuzați de delikte sexuale sau delikte care implică un nivel ridicat de agresivitate, aducând informații valoroase specialiștilor din domeniu. Măsurătorile implicite au fost utilizate și pentru analiza preferințelor consumatorilor, oferind o nouă perspectivă asupra modului în care consumatorii iau decizii cu privire la produse. Nu în ultimul rând, domeniul politic a beneficiat de avantajele tehnicilor implicite de evaluare, prin analiza atitudinilor față de politicile sociale și prin predicția votului participanților.

Cartea se remarcă prin importanța acordată dovezilor empirice. Apelul la aceste dovezi este făcut pe parcursul fiecărui capitol, în argumentarea conceptelor și a modelelor teoretice discutate. Capitolele care descriu tehnici și metode implicite de evaluare sunt structurate în așa fel încât pot servi drept ghid de implementare a acestora

pentru cercetătorii din domeniu. Tehnicile implicite de evaluare sunt analizate cu sprijinul datelor empirice, atât din punct de vedere al beneficiilor, cât și al limitelor pe care acestea le au. Pe lângă o sinteză a literaturii de specialitate din fiecare arie de cercetare discutată, capitolele prezintă și o secțiune importantă despre posibilele direcții viitoare de cercetare din domeniul respectiv.

Handbook of implicit social cognition este prima carte care își propune o sinteză a domeniului vast al cognițiilor sociale implicite, insistând asupra modelelor teoretice, a

metodelor și tehnicilor specifice și asupra aplicațiilor în practica psihologică. Această carte este o resursă de referință pentru cercetătorii din domeniul cognițiilor implicite, dar și pentru cei interesați de elementele *ascunse* care influențează comportamentul.

Silvia Rusu
Universitatea de Vest din Timișoara, România